

16.

Godność mojej osoby oraz godność innych ludzi

I. PROSPEKT WARTOŚCI

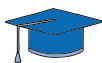
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność wartościowania

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozpoznanie swojej godności

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Osoba spełnia się w dwóch wymiarach: duchowym i materialnym¹.

¹ „Człowiek, będąc obrazem Boga, jest uczestnikiem Boskiej natury i Boskiego życia. W tym zawiera się jego godność. On jeden spośród istot stworzonych na ziemi jest nosicielem Bożego obrazu. Człowiek przewyższa świat zwierząt, a nad sobą ma tylko Boga”. *Człowiek – osoba – płęć*, dz. cyt., s. 25.

- Wartość, godność i duchowość mojego „ja”.
- Każde życie ludzkie jest jedyne, wyjątkowe, неповtarzalne.
- Poznają swoją godność poprzez wewnętrzne rozpoznanie i dialog z drugim człowiekiem.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Każdego należy traktować tak, jak by się chciało być samemu traktowanym².
- Drugi człowiek ma taką samą godność jak ja.
- Wartości duchowe stanowią o godności człowieka.
- Godność osoby pochodzi od Boga.

Zasady

- Mam świadomość własnego „ja”.
- Poczucie własnej godności przekładam na szacunek dla innych ludzi.
- Bronię swojej godności.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Jesteśmy ludźmi i przysługuje nam jednakowa godność.
- Godność człowieka zobowiązuje go do odpowiedzialności za własne czyny.
- Wszystkie dzieci mają tę samą godność ludzką.

Zasady

- Kocham moje dziecko i dzielę się z nim wartościami duchowymi i materialnymi.
- Wspólnie, z moim dzieckiem, odkrywamy naszą неповtarzalność, wartość i piękno życia.
- W trwałym i życzliwym dialogu utrwalamy wartości duchowe.

² „Poszanowanie godności ludzkiej absolutnie nie może pominąć tej zasady: trzeba uznawać każdego bez wyjątku za drugiego siebie, zważając przede wszystkim na jego życie i środki konieczne do jego godnego prowadzenia. Trzeba, by wszystkie programy społeczne, naukowe i kulturalne kierowały się świadomością prymatu każdej istoty ludzkiej”. KNSK 132.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- O godności szkoły, jako instytucji wychowawczo-dydaktycznej, stanowią uczniowie jako osoby.
- Każdy człowiek, a szczególnie dziecko, ma swoją godność i niepowtarzalną wartość.
- Proces wychowawczy jest wspólnym działaniem ucznia, wychowawcy i rodziców.

Zasady

- Jako wychowawca zawsze bronię godności każdego ucznia.
- Kształtowanie charakteru wychowanka polega na wspólnym odkrywaniu wartości.
- W procesie wychowawczym podstawowym środkiem działania jest dialog.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Wspólnie obejrzany film może być punktem wyjścia do dyskusji o godności i wartości człowieka. Warto podjąć tematy: Jak daleko sięgają granice wolności? Dlaczego niektóre postacie są złe, a inne dobre? Czy dobro wraca?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie stopniowo rozpoznają swoją wartość. Poczucie własnej godności, wyjątkowości i niepowtarzalności kształtuje odpowiedzialną osobowość. Przez wzajemny dialog uczniów, rodziców i wychowawcy następuje rozpoznanie i uznanie wartości i godności życia ludzkiego³. Wprowadza się hierarchię wartości do własnego życia. Następuje rozwój życia duchowego, dążenie do ideałów, a dialog jest podstawą relacji międzyosobowych.

1.10. ZAGROŻENIA

Mogą pojawić się różnego rodzaju postawy i zachowania patologiczne związane z rozpoznanem i przeżywaniem swojej godności⁴. Osobowość nie jest wtedy adekwatna do wieku ucznia, wychowanka. Następuje negacja wartości jako takich. Postawa egoistyczna nie pozwala na socjalizację człowieka. Brak dialogu z innymi prowadzi do zanegowania wartości życia wspólnotowego, społecznego.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Rozwój moralny, zdolność wartościowania i rozpoznawanie własnej godności są niezwykle ważne w życiu młodego człowieka.

Najprościej godność człowieka można scharakteryzować jako poczucie własnej wartości, szacunek dla samego siebie i pragnienie, aby inni nas szanowali. Godność można podzielić na: godność osobową, czyli taką, która jest właściwa każdemu człowiekowi, należna z samego faktu bycia człowiekiem. Natomiast godność osobowościowa jest zależna od osobowości danego człowieka, tego jakich wyzwań się podejmuje, czego udało mu się dokonać.

³ „Godność przysługuje człowiekowi jako potencjalność, a aktualizuje się w czynie, w działaniu ze względu na moralność. Spełnienie się w czynie pozostaje w ścisłym związku z istotnym wyróżnikiem osoby ludzkiej, z samostanowieniem”. B. Niemiec, *Godność człowieka*, w: *Encyklopedia nauczania społecznego...*, dz. cyt., s. 169.

⁴ „Nawet gdyby ktoś był bardzo zły, albo ludzie nazywali go złym, to znajdą się w nim chociaż resztki rzeczywistego dobra. Będą to dobra odruchy czy działania: gdy okazujemy naszą pomoc bliźniemu, gdy potrafimy mówić prawdę, choć jest dla nas nieprzyjemna, gdy potrafimy krzywdy, nawet małe, naprawić – jest w nas dobro. Tylko że owo dobro nie pochodzi z nas, ale pochodzi z łaski Boga, którą od niego otrzymujemy”. J. Glemp, *Prymas Polski do...*, dz. cyt., s. 92.

Człowiek spełnia się jednocześnie w dwóch wymiarach: duchowym i materialnym. Godnością można się cieszyć z uwagi na swoje walory duchowe, moralne czy też zasługi dla innych ludzi, np. na płaszczyźnie działalności społecznej.

Sobór Watykański II debatował o zagadnieniu godności. Zagadnienie to stało się fundamentem prawa kanonicznego. Dla katolików godność człowieka wynika z faktu, że Bóg stworzył człowieka „na swój obraz” (Rdz 1,27), że kocha wszystkich ludzi (por. Dz 10,34-35; J 1,9; Mt 5,45) oraz że wszyscy zostali odkupieni przez mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa (por. Ap 5,9-10; 1Tm 4,10; Kol 3,11-14). Deklaracja *Dignitatis humanae*⁵ jest efektem obrad Soboru.

Zadaniem rodziców jest dzielenie się z dziećmi wartościami duchowymi i materialnymi, wspólne odkrywanie, że największą wartością jest życie: jedyne, niepowtarzalne, piękne. Dialog jest płaszczyzną, na której te wartości można utrwalać. Proces wychowawczy jest wspólnym działaniem ucznia, wychowawcy i rodziców. Kształtowanie charakteru dziecka polega na wspólnym odkrywaniu wartości.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Już sam tytuł tej publikacji zmusza do zastanowienia: co to jest *savoir-vivre*? To jest to samo co *bon ton*, tylko że brzmi jeszcze bardziej obco. Dziecko będzie dociekało dalej: ale co to jest *bon ton*? Jest to wiedza o tym, jak dobrze wychowany człowiek zachowuje się w różnych sytuacjach. Lektura ta spowoduje, że każdy, kto ją przeczyta, zdobędzie tę wiedzę. Nie chodzi o to, aby unieszczęśliwić dziecko rygiorem krępujących swobodę zasad. Chodzi jedynie o bycie uprzejmym, bo to nic nie kosztuje, a wszystkim wokół umila funkcjonowanie. Zasady dobrego zachowania w domu czy wśród obcych są takie same. Trzeba tylko pamiętać kilka reguł i stosować się do nich.

Grzegorz Kasdepke zdobył ze tę książkę w 2004 roku Nagrodę Edukacyjną XXI wieku.

⁵ Por. Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, dz. cyt., s. 410-421.

Pana Różnickiego, nauczyciela matematyki nie było jeszcze w klasie, gdy Buba zaczęła przechodzącego obok jej ławki Kubę. – Dasz mi odpisać pracę domową? – szepnęła zaczerwieniona (...).

– Przede wszystkim wstań, gdy ze mną rozmawiasz ! (...) – Jestem od Ciebie starszy!

– Ale ja jestem kobietą! – zirytowała się Buba.

– Czyżby?... Kuba popatrzył na Bubę ironicznie, a później tak się zaczął śmiać, że aż usiadł.

I w tym właśnie momencie do klasy wszedł Pan Różnicki.

– Proszę pana, niech pan coś powie Kubie! – wrzasnęła Buba.

– To Kubie niech pan coś powie! – krzyknął Kuba.

– Dobrze – pan Różnicki wziął się pod boki i spojrzał na bliźniaki. – Po-
wiem wam obojgu. Ale najpierw wstańcie. Bo nie wypada siedzieć w cza-
sie rozmowy z kimś starszym!...

G. Kasdepke, *Bon czy ton. Savoir-vivre dla dzieci*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018, s. 90.

Trudno kilkuletniemu dziecku wytłumaczyć zagadnienie godności własnej oraz godności innych ludzi. Słowem kluczowym jest w tym przypadku słowo: szacunek. To słowo łatwiej zrozumieć dzieciom. Przede wszystkim nie trzeba tutaj dużo tłumaczyć, tylko pokazać dzieciom na przykładzie. Dzieci widzą, czy rodzic, dziadek, nauczyciel szanuje samego siebie i innych ludzi. Poczucie własnej godności przekłada się na szacunek dla bliźniego.

Z przytoczonego powyżej fragmentu wynika, że dzieci mogą okazać poważanie dorosłym, wstając podczas rozmowy.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Chrystus (...) mówi: „Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32). Wśród słów zapisanych w Ewangelii te należą z pewnością do najważniejszych. Mówią bowiem równocześnie o całym człowieku. Mówią o tym, na czym buduje się od wewnątrz, w wymiarach ducha ludzkiego, właściwa człowiekowi godność i wielkość. Godność ta nie zależy tylko od wykształcenia, choćby uniwersyteckiego – może być udziałem nawet analfabety –

PS 12.

równocześnie jednak wykształcenie, systematyczna wiedza o rzeczywistości, powinny służyć tej godności. Powinna więc służyć prawdzie.

FC 22.

Stwarzając człowieka „mężczyzną i niewiastą” (Rdz 1,27), Bóg obdarza godnością osobową w równej mierze mężczyznę i kobietę, ubogacając ich w niezbywalne prawa i odpowiedzialne zadania właściwe osobie ludzkiej.

ChL 5.

Lecz świętości osoby nie da się unicestwić, choćby nie wiem jak często spotykała się z pogardą i była gwałcona. Mocno osadzona w Bogu, Stwórcy i Ojcu, świętość osoby ujawnia się zawsze i od nowa. Dlatego właśnie widzimy, jak rozprzestrzenia się dziś i coraz bardziej umacnia poczucie osobistej godności każdej ludzkiej istoty.

Praca należy do planu miłości Boga; jesteśmy wezwani, by dogłądać i strzec wszystkich dóbr stworzenia, i w ten sposób uczestniczymy w dziele stworzenia! Praca jest elementem o podstawowym znaczeniu dla godności osoby. Praca, by posłużyć się metaforą, „namaszcza” nas godnością, napełnia nas godnością, upodabnia nas do Boga, który pracował i pracuje, działa zawsze (por. J 5,17); daje możliwość utrzymania samych siebie, własnej rodziny, wniesienia wkładu w rozwój własnego kraju.

Franciszek, Audiencja generalna, 1.05.2013, w: *Alfabet Franciszka*, dz. cyt., s. 54.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym – syn człowieczy, że się nim zajmujesz?
Uczyłeś go niewiele mniejszym od istot niebieskich,
chwałą i czcią go uwieńczyłeś.
Obdarzyłeś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyłeś wszystko pod jego stopy:
owce i bydło wszelakie,
a nadto i polne stada,
ptactwo powietrzne oraz ryby morskie,
wszystko, co szlaki mórz przemierza (Ps 8,5-9).

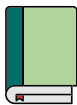
Por. Rz 8,14-17; 1J 3,1-3.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Poszanowanie osoby ludzkiej przejawia się w poszanowaniu zasady: Poszczególni ludzie powinni uważać swojego bliźniego bez żadnego wyjątku za „drugiego samego siebie”, zwracając przede wszystkim uwagę na zachowanie jego życia i środki do godnego jego prowadzenia. Żadne prawodawstwo nie jest w stanie samo przez się usunąć niepokojów, uprzedzeń oraz postaw egoizmu i pychy, stojących na przeszkodzie ustanowieniu prawdziwie braterskich społeczności. Postawy te przewycięża jedynie miłość, która w każdym człowieku dostrzega „bliźniego”, brata (KKK 1931).

Por. KKK 225; 306; 357; 369; 1934; 1935; 1938; 1947; 1956; 1978; 2106; 2158; 2339; 2354; 2402; 2736.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

Człowiek – osoba – płęć, red. M. Wójcik, wyd. Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Łomianki 1998.

Edukacyjna wspólnota na rzecz społeczeństwa dla wszystkich, red. A. Sajdak, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.

Franciszek, Audycja generalna, 1.05.2013, w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013, s. 54.

Gałkowski S., *Rozwój i odpowiedzialność. Antropologiczne podstawy koncepcji wychowania moralnego*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003.

- Glemp J., *Prymas Polski do młodzieży. Katechizm nie tylko dla bierzmowanych*, wyd. Bonum, Przybyszew 2006.
- Jan Paweł II, adh. *Christifideles laici*, w: tegoż, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 351-490.
- Jan Paweł II, adh. *Familiaris consortio*, w: tegoż, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 91-216.
- Jan Paweł II, List *Parati semper*, w: tegoż, *Dzieła zebrane. Listy*, t. 3, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 251-275.
- Kiereś H., *U podstaw życia społecznego: personalizm czy socjalizm?*, wyd. Polwen, Radom 2001.
- Łobocki M., *Wybrane problemy wychowania: nadal aktualne*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004.
- Madej-Babula M., *Edukacja zintegrowana w dialogu z wychowaniem religijnym*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006.
- Niemiec B., *Godność człowieka*, w: *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. A. Zwoliński, wyd. Polwen, Radom 2003, s. 167-170.
- Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, tłum. D. Chodyniecki, wyd. Jedność, Kielce 2005.
- Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 410-421.